

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvcvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XX. De his, quę conueniunt Christo secundum subiectionem eius
ad patrem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

benevolum, & actus
reverentes, & verba
honorabilia, quanto
magis Creatori ac
Redemptori nostro
debemus, ut in nobis
esse habeat (tam in
intellectu, quam in af-
fectu, qua in verbis,
& actibus) cognitione ad
excellenter tuam, ad
recepit beneficia; &
c. Noen est id solū,
quod rerebueret illi
possimus: quoniam in
eis, quod habet in
ipso, non possimus
ei dare aut collere.
In hoc na que esse
est in nobis haberet
omnis cultus diuinus
coabit, & ad hoc or-
dinatur, in quo tota
Dei gloria extra seip-
sum consilit.

In corp. art.
D. 139.
L. 13. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.

AD SECUNDUM dicendum, qd Christo, sicut quod est Deus, & Desilus, per naturam debetur gloria diuina, & dominium omnium, sicut primo, & supremo domino. Nihilominus tamen debetur ei gloria sicut homini beato, quam quantum ad aliquid debuit habere sine merito, & quantum ad aliquid cum merito, vt ex supradictis patet.

AD TERTIUM dicendum, qd redundat gloria ex anima ad corpus, est ex diuina ordinazione sicut congruentiam humano sum meritorum, * vt sicut homo meretur per animam, quem exercet in corpore, ita et remuneretur per gloriam anime, redundantem ad corpus. & propter hoc non solum gloria anime, sed et gloria corporis cadit sub merito, secundum illud Rom. 8. Vniuersificabit mortalia corpora nostra, propter inhabitantem Spiritum eius in nobis. Et ita potuit cadere sub merito Christi.

AD QUARTUM dicendum, qd manifestatio excellentiae Christi, pertinet ad bonum eius, sicut est, qd haberet in notitia aliorum, quamvis principalius pertinet ad bonum eorum, qui cum cognoscunt, sicut est quod habent in scriptis: sed et hoc ipsum referatur ad Christum in quantum sunt membra eius.

Super Quaestio: 19.
Articulum 4.

ARTICULUS IIII.

Vt enim Christus aliis mereri potuerit.

Info. d. 1.
1. 10. 8. 20.
6. 8. 49.
art. 10. &
11. 10.
art. 10. &
11. 10.
6. 8. 10. 9.
26. 10. 10.
20. 10. 10.
11. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.

Iulus de merito condigno intelligit, & clara est ex terminis suos declaratis.

In corp. est unica coelum in filia, Meum Christi extenuit ut alios ut mea ipsa. Probatur, & declaratur. Primo, probatur: in Christo fuit gratia, non solum in homine singulari, sed et in capite totius Ecclesie, ergo meruit ipsius. Antecedens patet ex supradictis. Consequitur: quia ex omnibus membris constitutum est persona mynica, cuius caput, hoc est principale, est Christus. Declaratur ex similitudine in homine, quia caput tenet fibra, & omnibus membris. Adverte hic, qd prius legatum Christi est mereri alius ex cōdigno, ita qd fieri potest caput Ecclesie, ita solum potest mereri ex cōdigno pro alijs.

1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.

A SED CONTRA est, qd dicitur Rom. 5. Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ: sed demeritum ad deriuatur ad condonationem aliorum: ergo multo magis meritum Christi ad alios deriuatur.

RESPON. Dicendum, qd sicut supra dictum est, * in Christo non solum fuit gratia, sicut in quodam homine singulari, sed sicut in capite totius Ecclesie, cui omnes vniuntur, sicut capiti membra, ex quibus consistunt nyslice una persona. Et exinde est, quod meritum Christi se extendit ad alios, in quantum sunt membra eius, sicut etiam in uno homine actio capitis aliqualiter pertinet ad omnia membra eius, quia non solum sibi sentit, sed omnibus membris.

1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd peccatum singularis personæ non nocet nisi sibi ipsi: sed peccatum Ad eam, qui constitutus est à Deo principiū totius naturæ, ad alios per carnis propaginem deriuatur. Et similiter meritum Christi, qui est à Deo constitutus caput omnium hominum, quantum ad gratiam, le ex tendit ad omnia eius membra.

AD SECUNDUM dicendum, quod alij de plenitudine Christi accipiunt, non quidem fontem gratiae: sed quandam particularem gratiam, & ideo non oportet, quod alij homines possint alij mereri, sicut Christus.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut peccatum Ad eam non deriuatur ad alios, nisi per carnalem generationem, ita meritum Christi non deriuatur ad alios, nisi per generationem spirituale, que fit in baptismo, per quam homines Christi incorporantur, secundum illud ad Galat. 3. Omnes quotquot in Christo baptizati sunt, Christum induistis. Et hoc ipsum est gratia, quod homini conceditur regenerari in Christo, & sic salutis hominis est ex gratia.

QUAESTIO XX.

Super Questionis
20 Articulū primū.

De convenientibus Christo, secundum quod Patri sunt Iubilei, in duos articulos divisā.

1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.

E INDE considerandum est de his, quae convenienter Christoper compositionem ad Patrem: quorum quædam dicuntur de ipso secundum habitudinem ipsius ad Patrem, puta, quod est ei subiectus, quod ipsum oravit, quod ei in sacerdotio ministravit: quædam vero dicuntur, vel dici possent secundum habitudinem Patris ad ipsum, puta, si Pater eum adoptasset, & quod cum prædestinavit.

Primo igitur considerandum est, de subiectione Christi, ad Patrem.

Secondo, De eius oratione.

In corp. vna
est conclusio.
Christus est subiectus Pa-
tri tripliciter, sicut bo-
nitatem, servitatem, &
obedientiam, probatur.
Patri primo, Natura hu-
mana ex sui conditione
habet triplicem hanc
subiectiōē ad Deum:
ergo Christus est tri-
pliciter subiectus Pa-
tri. Antecedens mani-
festatur in singulis tri-
bus subiectiōib. Cō-
sequentiā probatur;
quia cuique habet
naturā convenientem,
qd propria sunt illi na-
turae. Declaratū te-
cū cōclūsio aucto-
ritatib. Singulas subie-
ctiōes auct. habet el-
le Christo.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.
1. 15. 21. 10.

In ratione ad pri-
mū, & sicut habes rō-
nem

QVAEST. XX.

nem huius articuli ,
proper Arrij. Lerro-
rem motus vñ. Et cū
quāta caute loquē-
dum est, & si fermo-
ni cauta deest, non
desit intellectus la-
nus sensus.

¶ Tertiò, De ipsius sacerdotio. F
¶ Quartò, De adoptione, an ei
conueniat.

¶ Quinto, De eius prædestina-
tione.

CIRCA primum queruntur
duo.

¶ Primo, Vtrum Christus sit
subiectus Patri.

¶ Secundò, Vtrum sit subiectus sibiipsi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum dicendum sit Christum subiectum Patri.

2. p. q. 42. ar.
4. ad 1. & q.
43. ar. 7. ad 1.
& 3. dñs. 14.
art. 1. ad 2. &
di. 17. ar. 3. q.
1. co. & 1. co.
15. lec. 1. fin.
ca. 4. habetur
hic lib. inter
opera Aug.
tom. 2.
q. 1. 6. art. 8.
L. 3. orth. fi.
c. 2. 1. par. an
temed.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ non sit dicendum, Christū esse subiectum Patri. Omne enim quod subiectur Deo Patri, est creatura, quia vt dicitur in lib.* de Ecclesia dogmatibus, in Trinitate nihil est seruens neque subiectum: sed non est simpliciter dicendum, q̄ Christus sit creatura, vt supra dictum est: ergo etiam non est simpliciter dicendum, quod Christus sit Deo patri subiectus.

¶ 2. Prat. Ex hoc dicitur aliquid Deo subiectum, quod est eius dominio seruens: sed humana natura in Christo non potest attribui seruitus: dicit enim Damasc.* in 3. lib. Scindendum est, quod neq; seruam ipsam, scilicet humanam naturam Christi dicere possumus: seruitus enim, & denominationis nomina, nō natura sunt nomina cognitio-
nis signa, sed eorum, quae ad aliquid, quemadmodum paternitatis, & filiationis nomina: ergo Christus secundum humanam naturam non est subiectus Deo patri.

¶ 3. Prat. Prioris ad Corinth. 15. dicitur, Cum autem subiect illi fuerint omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi, qui sibi subiect omnia: sed sicut dicitur Hebr. 2. Nunc, necdum videmus omnia subiectae ei: ergo nondum ipse est subiectus Patri, quicci subiect omnia.

SED CONTRA est, q̄ Dominus dicit Io. 14. Pater maior me est. Et Aug. dicit in 1. de * Trin. Non im-
merito Scriptura vtrumq; dicit, aequalē Patri filium, & Patrem filio maiorem: illud enim propter formam Dei, hoc autem proper formam serui sine vila confusione intelligitur, sed minor est subiectus maior: ergo Christus secundum formā serui est Patri subiectus.

RESPON. Dicendum, q̄ cuiilibet habenti aliquā naturam, conuenient ea, quae sunt propria illi naturae. Naturā autē humana ex sui conditione habet triplicem subiectiōnē ad Deum. Vnam quidem secundum gradum bonitatis prout s. diuina natura est ipsa essentia bonitatis, vt patet per Dion. * 1. ca. de diu. no. natura autē creata habet quandam participationē diuinā bonitatis, quasi radij illius bonitatis subiecta. Secundō, humana natura subiectur Deo, quantum ad Dei potestatem prout s. natura humana; sicut & quilibet creatura subiect operationē diuinē dispositionis. Tertio modo, spe cialiter humana natura Deo subiectur, quantum ad proprium suum actum, inquantum s. propria voluntate obedit mandatis eius. Et hanc triplicem subiectiōnē ad Patrem Christus de seipso confitetur Primam quidem Matth. 19. Quid me interrogas de bono? vñus est bonus Deus. Vbi * Hieron. dicit, q̄ quia cum magistrum vocauerat bonus, & non Deum, vel Dei filium confessus erat, dixit,

Super illud,
Quid me in-
terrogas de
bono? o. g.

ARTIC. I.

hominē, quamvis sanctum, in cōparatione Dei non esse bonum. Per quod dedit intelligere, quid ipse secundum humanam naturam non pertingebat ad gradum bonitatis diuinā, & quia in his, quę non mole magna sunt, idem est esse maius, quod melius, vt Aug. dicit in 6. de Trin. * ex hac ratione Pater dicitur maior Christo fm humana naturam. Secunda etiā subiectio Christo attribuitur, in quantum omnia, quae circa humanitatem Christi acta sunt, diuina dispositione gesta creduntur: vnde Diony. † dicit 4. ca. Cal. Hierat. q̄ Christus subiectur Dei patris ordinatioibus. Et hec est subiectio seruitus, qm quod omnis creatura Deo seruit, eius ordinationi subiecta, secundum illud Sap. 16. Creatura tibi factori deferuens. Et s. m. hoc, etiam filius Dei Philip. 2. dicitur, formam serui accepisse. Tertiam etiam subiectiōnē attribuit sibiipsi Ioan. 8. dicens, Quae placita sunt ei, facio semper. Et haec est subiectio obedientiae. Vnde dicitur Philip. 2. quod factus est obediens Patri usque ad mortem.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut non est simpliciter intelligendum, quod Christus sit creatura: sed solum secundum humanam naturam, sive apponatur ei determinatio, sive non (vt supra dictum est *) ita etiam non est simpliciter intelligendum, quod Christus sit subiectus Patri: sed s. lolum secundum humanam naturam, etiā si haec determinatio non apponatur, quam tamen convenientius est apponere, ad evitandum errorem Arrij, qui posuit filium minorem Patre.

HE SECUNDVM dicendum, q̄ relatio seruitus, & dominij fundatur super actione, & passione, in quantum s. serui est moueri à domino s. imperium. Agere autem non attribuitur natura sicut agenti, sed persona: actus enim suppositorū sunt & singularem, s. Phil. * attribuitur tamen actio Lib. 11. s. nature, sicut secundum quam persona, vel hypostasis agit, & ideo quamvis non proprie dicatur quod natura sit domina, vel serua, potest tamen proprie dici, quod quilibet hypostasis, vel persona sit domina, vel serua secundum hanc, vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum, vel seruum secundū humanam naturam.

AD TERTIUM dicendum, q̄ sicut Aug. * dicit in 1. de Trinit. tunc Christus tradet regnum Deo, & Patri, qm iustos, in quibus nunc regnat per fidem, perducturus est ad speciem, vt s. videant ipsam cōfidentiam cōm Patri, & filio. Et tunc totaliter erit Patri subiectus non solum in se, sed etiam in membris suis, per plenam participationem diuinae bonitatis. Tunc et omnia erunt plene ei subiecta per finalē impletionē suę voluntatis de eis, licet et modo sint omnia ei subiecta, quantum ad potestatem, secundum illud Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra.

¶ Super Quaestio 20.
Articulum 2.

Vtrum Christus sit subiectus sibiipsi.

TIulus clarus est i. se. sed sua cœla ex artic. colligitur, q̄ est diuersus loquendi modus Graecorū, & Latinorū. Cyrillus em. & Dama, cū Ephesina synodus Ephesina recepit: Neq; ipse Christus sibi seruus est, neque dñs, satuum enim est, magis

stum sibi subiectum
hūmānitatē af-
firmat. Et quia viraq;
fentia est vera, &
ad diuersos sensus re-
lata rationabiliter di-
cta ab virifice, ideo
nostra est quæsto hec.
In corpore duo sunt.
Primo rāderet sibi ipsi.
In veritatem: fécum
do, docemur come-
nitatem loquendi mo-
dum, in hac materia.
Quo ad primum cū
dil actione duplicitis
sensu huiusmodi lo-
cutionis rāderetur, q;
spofissimē teritus, &
dominiū referri, vel
ad diuersitatem sup-
positorum, vel ad lo-
lam diuersitatem na-
turarum in vna per-
sona. Probatur hec dō-
cimū, quia esse do-
minum, vel seruū ac-
tabuit, plōne qm aliquid natūram po-
teli igitur referri di-
versitas requirita di-
ctam, & feruum: vel ad perlonarū, &
natūrārum simili di-
uersitatem, vel ad
diuersitatem natura-
rum tñ stante vni-
te persona. Et pri-
ma conclusio iuxta
primum sensum est:
Christus non est fu-
bictus sibi; aut dñs
sui. Manufactur: q
quia sic est heres
Neforij damnata in
tyndo, negata a Cy-
rillo, & Dama. Secū
da vero conclusio iux-
ta finē sensum est:
Christus est sibi sub-
iectus, & lū domi-
nus. Hęc probatur ex
diuersitate natūrā, &
auctoritate Aug
Qui ad finē modus
loquendi congruus
est, vt de Christo ea,
qz sunt excellētæ, &
ab aliōne dicantur: ea
vero, qz sunt subie-
ctionis, cū determi-
natione apposita di-
cantur ī finē humānā
natūrā. Et ratio est,
qua Christus est no-
men personæ, qz in
Christo est gressus, &
Deus verus.

autem, & impium ita dicere, &
sapere, & hoc etiam asserit Da-
malce, † in 3 lib. dicens: Vnum
enim ens Christus, non potest
seruus esse sui ipsius, & domi-
nus: sed instantum Christus di-
citur seruus Patris, in quantum
est ei subiectus: ergo Christus non
est subiectus sibi ipsi.

¶ 2. Præt. Seruus refertur ad do-
minum: sed relatio non est ali-
cuius ad seipsum: vnde & Hila-
dicit in lib. de Trinit. * quod ni-
hil est sibi simile, aut æquale:
ergo Christus non potest dici
seruus sui ipsius, & per conse-
quens nec sibi esse subiectus.

¶ 3. Præter. Sicut anima ratio-
nalis, & caro vnu est homo,
ita Deus, & homo vnu est
Christus, vt Athana. * dicit:
sed homo nō dicitur subiectus
sibi ipsi, vel seruus sui ipsius, aut
maior seipso propter hoc, q
corpus eius subiectum est ani-
mæ, ergo neque Christus dici-
tur subiectus sibi ipsi propter
hoc, qnd̄ eius humānitas su-
biecta est diuinatit. ipsius.

SED CONTRA est, quod Au-
gust. * dicit in 1. de Trini. Veri-
tas ostendit secundum istū mo-
dum, quo scilicet, Pater maior est,
Christo secundum humā-
nam natūram, & seipso mino-
rem Filium.

¶ 2. Præt. Sicut ipse argumen-
tatur ibidem, sic accepta est à Fi-
lio Dei forma serui, vt nō amittet
teretur forma Dei: sed secun-
dum formam Dei; quæ est cō-
munis Patri, & Filio, Pater est fi-
lio maior secundum humānā
natūram: ergo etiam Filius est
maior seipso secundum humānā
natūram.

¶ 3. Præt. Christus secundū hu-
mānā natūram est seruus Dei
patris secundum illud Ioh. 20.
Ascendo ad Patrem meum, &
patrem vestrum, Deum meū
& Deum vestrum: sed quicun-
que est seruus patris, est seruus
Filii, aliquin non omnia, qua-
sunt patris, essent filii: ergo
Christus est seruus sui ipsius, &
sibi subditus.

RE^SPON. Dicendum, quod (sicut dictum est*) esse dominum, & seruum attribuitur per sona, vel hypostasi secundum aliquam naturam. Cum ergo dicitur Christus esse dominus, vel seruus suipius, vel quod verbum Dei est dominus hominis Christi, hoc potest intelligi duplittere. Vno modo, vt intelligatur hoc esse dictum ratione alterius hypostasis, vel

A personæ, quasi alia sit persona verbi Dei dominantis, & alia hominis seruientis, quod pertinet ad hæresim Nestorij. Vnde in condemnatione Nestorij dicitur in synodo * Ephesina. Si quis dicit Deum, vel dominum esse Christi ex Deo patre verbū, & non magis eundem confitetur simul Deum, & hominem, ut pote verbum factum carnem secundum Scripturas, anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo, & Damasco. Et sub eodem sensu negandum est, Christum esse minorem seipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo, potest intelligi secundum diversitatem naturarum in una persona, vel hypostasi. Et sic dicere possumus secundum unam earum, in qua cum patre conuenit simul eum cum patre praesesse, & dominari secundum uero alteram naturam, in qua nobiscum conuenit, ipsum subesse, & truire. Et per hunc modum dicit Aug. * Filium esse seipso minorem. Scendum tamen, quod cum hoc nomen Christus sit nomen personæ, sicut & hoc nomen Filius, illa per se, & absolute possunt dici de Christo, quia conueniunt ei ratione sua solue: cum dicir, quod de Christo sunt ab iuncte enunciata. Et per oppositū ea quae sunt minorations, non sunt simpliciter, & absolute enuncianda, prout est creatura quod est seruus, & subiectus. Et non loquuntur de relationib[us] excellentiis respectu suu nam tam relationes excellētiꝝ quam relationes subiectio[n]is respectu sui, cum determinatione dicuntur. Locis in argumentatione, que iuratis.

B B

C C

qua personæ, qua est æterna, & maxime huiusmodi relations, quæ magis proprie uidentur ad personam, vel hypostatim pertinere, sed ea, quæ coniungunt sibi in humanam naturam, sunt noti. Attribuenda cum determinatione, ut uidelicet dicamus Christum esse simpliciter maximum, & dominum, & præsidentem: quod autem sit subiectus, uel seruus, uel minor, est ei attribuendum cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Cyrilus, & Damasc. negant Christum esse dominum suipius, secundum q̄ per hoc importatur pluralitas suppositorum, quæ requiritur ad hoc, q̄ aliquis simpliciter sit dominus aliquius.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ simpliciter quidē
oportet esse aliud dominum, & aliud serum :
potest tamen aliqua ratio dominij, & scrutini
seruari, prout idem est dominus, & serum sui-
p̄s, secundum aliud, & aliud.

Ad TERTIVM dicendum, quod propter diuersas partes hominis, quarum una est superior, & alia inferior, dicit etiam Philosoph. in 5. Ethico.*
quod est hominis ad seipsum iustitia, inquantum irascibilis, & concupisibilis obedient rationi. Unde, per hunc modum etiam unus homo potest dici sibi subiectus, & seruens secundum diuersas sui partes.

Ad alia autem argumenta patet responso ex dictis. Nam August. assertit Filium ipsum minorum esse, uel sibi subiectum, secundum humanam naturam, non secundum diuersitatem suppositorum.